

Військове значкя

лекч. 8

Тіхота

ВІЙСЬКОВЕ ЗНАННЯ

ЛЕКЦІЯ ОСМА : ПІХОТА

Зміст :

1. Еволюція піхоти за часів світової війни.
2. озброєння піхоти.
3. Моторизація піхоти.
4. Роля і завдання піхоти.
5. Організація піхоти.
6. Тактика піхоти:
 - а) Рух піхоти на поході і в бою.
 - б) Наступний та зустрічний бій.
 - в) Оборонний бій.
 - г) Вихід з бою.

Листування та всі посилки проситься направляти на адресу:

М. Kapustiansky, 4, villa Longchamps, Paris XVI

доносаячт

Еволюція піхоти в часі світової війни

Ні один рід зброї не перейшов за час світової війни такої глибокої й основної еволюції, як піхота. Піхота виступила на війну з твердою вірою в перемагаючу роль вогню рушниць, роляж гармати, як і скорострілів розглядалася, як допомогова. Густі лади, енергійний наступ, — безперервні ланцюги стрільців — були характерними ознаками перших боїв піхоти. Це відразу спричинилося до величезних страт, бо безперервні лінії мали змогу йти лише наперед і були нездатними для обминення місць густого обстрілу, як і взагалі мало сприяли пристосуванню до місцевості. Коли ланцюгам доводилося попадати під міцний вогонь ворога, вони поривалися перейти це місце бігом, колиж не вдавалося, закопувалися у землю і залягали. Такий перебіг бою спричинявся до того, що ворожа артилерія часто брала піхоту під вогонь, який мав характер знищення.

4851
Довгі ланцюги піхотних ладів не мали змоги під ворожим вогнем зберегти свій, навіть зовнішній, вигляд. Від страт ланцюги ріділи, а бажання сховатися від вогню спричинювалося до того, що стрільці скупчувалися за всяким можливим захистом місцевості, або в ямах від гарматних набоїв. **Життя привело до того, що піхота розפורшилася на невеликі бойові групи (рої),** які працювали під керівництвом випадкових — найбільш хоробрих стрільців, іноді підстаршин.

Дальший досвід боїв виявив з великою очевидністю те, що сила піхоти не збільшується відповідно збільшенню числа людей, які працюють на певному відтинку бойового фронту. Збільшення числа поза певною мірою гущини, не збільшує сили атаки або оборони, але спричиняється лише до зайвих страт. Це так само вимагало уживання в піхотнім бою широко розкиданих бойових груп, які мали змогу маневрувати, вишукувати слабкі точки ворожого розташування, просмикуватися між вогневими гніздами ворога і брати їх під криловий удар.

Особливо це стало важливим вразі боротьби проти укріплених місцевостей ворога, коли захоплення першої лінії оборони ще нічого не давало і коли перед атакою виникало завдання подолати цілу укріплену смугу, досягти глибини ворожого розташування. Цей бій в середній позиції є зараз найважливішою ознакою сучасності.

З того виникла **групова (ройова) організація піхоти,** яка повсюду зробилася зараз підставою модерної організації війська.

Другим наслідком досвіду війни була еволюція поглядів на озброєння піхоти. Війна передусім зясувала велике значіння автоматичної

вогнепальної зброї — легких й важких скорострільів, які зараз зробилися природньою приналежністю найдрібніших частин піхоти, зробилися її головним бойовим засобом. Курінь піхоти, який виступив на війну, як курінь стрільців, скінчив її, як курінь обслуги при скорострільах. Окремий стрілець перестав існувати: він обернувся в жовніра, який мусить працювати в звязку з автоматичною зброєю. Збільшення числа скорострільів у головних арміях можна бачити з наступних порівнянь. Майже всі армії виступили на війну з 24-30 важкими скорострільами на дівізію. Тепер армії мають на дівізію: французька і польська — 108 важких і 243 легких скорострільів; англійська — 192 важких і 349 легких скорострільів; американська (півн. Америка) по новій організації має навіть — 264 важких і 672 легких скорострільів.

Еволюція озброєння піхоти на тім не скінчилася. Бажання забезпечити піхоті більшу самостійність акції та рішучість чинів привело повсюду до озброєння її важкими засобами бою, себто піхотними гарматами і мінометами. Головне завдання цієї зброї — швидке знищення всіх активних перешкод, які виникають на шляху наступу атакуючої піхоти, яке мусить бути виконано без затримання розвитку атаки, що безперечно сталосяб, якщо піхота почалаб чекати на акцію дівізійних гармат. Друге важливе завдання піхотних гармат — боротьба з панцерними засобами бою, головно з танками.

Забезпечення піхоти автоматичною вогнепальною зброєю і гарматами, надзвичайно ускладнило її організацію. Передусім це відбилося на складності служби постачання. Наприклад, сучасна піхотна сотня потребує щоденно в разі бою постачання самих лише набоїв вогню 20-30 сотнарів, до того ще треба додати вагу ручних гранат, набоїв до піхотних гармат і мінометів. Отже піхота потребує дуже добре обміркованої організації служби постачання, починаючи вже з сотні.

Другим наслідком складності модерного піхотного бою була необхідність збільшити в піхоті засоби звязку. Групова організація спричинилася до розпорошення піхоти на більшій площі, а це саме й вимагає добре організованого і певно працюючого звязку. Засоби звязку в модерній піхоті повинні бути належністю найдрібніших одиниць, починаючи від групи і чоти.

Загальним наслідком ускладнення піхотної організації і збільшення засобів піхотного бою, була вимога високої якості і вишколення старшинського і підстаршинського складу піхоти. Можна сказати, що зараз піхотний старшина або підстаршина є такимиж фаховцями своєї служби, як і фаховці інших родів зброї. Значіння їх праці має навіть особливе значіння, бо **успіх акції піхоти спричиняється до загальної перемоги, невдача піхоти має наслідком загальну поразку.**

Для ілюстрації складності служби модерної піхоти подаємо головні еволюції американської піхотної дівізії (яка зараз має наймодернішу організацію) на протязі 1914-1932 рр.:

Ця дівізія мала:

	1914 р.	1918 р.	1929 р.	1932 р.
Людей	20.000	27.000	20.000	23.000
Скорострілів	24	992	973	1.644
Гармат	36	96	82	146
Танків	0	0	24	24
Автомобільних возів	0	0	689	905

Отже можна бачити, що чисельно піхотна дівізія Спол. Держав — збільшилася незначно в порівнянні з 1914. р. (на 3.000 людей). Одначе вона надзвичайно збільшила свою бойову техніку. Це спричинилося до майже потрійного збільшення вогневої сили дівізії. Так, дівізія 1914. року могла робити що хвилину 163.400 стрілів з рушниць й скорострілів, сучасна дівізія — 422.320 стрілів.

Озброєння піхоти

Незважаючи на надзвичайний розвиток техніки вогнепальної зброї в останні часи, головною зброєю піхотинця ще й досі залишається — **рушниця (кріс)**. Мала вага, легкість поводження з нею і швидкість приготування до стріляння, дають можливість вживати її в різних бойових обставинах. Долучення до рушниці багнету робить її одночасно й холодною зброєю. Однак, через рідкість сучасних бойових ладів, дійсність вогню рушниць на великі віддалення зробилася нікчемною, невиправдуючого страти набоїв. Через це зараз повсюду рушницю вважають зброєю ближнього бою і вживають її на віддалі не більш 400 м., безогляду на те, що фактично рушниця дає можливість націльного стріляння на 2000-2500 м. Головним завданням рушниці в модернім бою є стріляння по невеликим рухомим цілям, які з'являються на близьких віддалях. На середніх віддалях (400-1000 м.) стріляння з рушниць провадиться в разі з'явлення важливих цілей (група людей, скоростріл і ін.), або виконують його лише зразкові стрільці, особливо з рушниць, які спеціально до цього пристосовані (оптичний націл, особлива влучність бою і т. ін.).

Сучасні піхотні рушниці в різних арміях мають калібер від 6,5 мм. (Італія, Японія), до 8 мм. (Франція). Вага близько 4 кгр. В багатьох арміях зараз розроблені зразки **півавтоматичної піхотної рушниці**, себто такої, яка після стрілу сама набивається. При конструкції такої рушниці ставиться вимогу, щоб вона не переважала своєю вагою звичайну рушницю і щоб мала нормальний калібер стрілецької зброї. Техніка опанувала ці завдання й зараз є вже добрі зразки півавтоматичної рушниці, як «Педерсен» і «Вайт» в Америці, — «Викерс-Бертіє» в Англії. Рушниця «Педерсена», наприклад, важить 4 кгр., має обіймищу на 10 набоїв калібром 7 мм., націл її нарізаний на 1000 м.; рушниця має ду-

же надійну систему автоматики і взагалі уявляє із себе доскональний зразок зброї. Отже можна сказати, що техніка своє завдання виконала. — Виникає лише питання: оскільки доцільним буде переозброювати такою рушницею піхоту? Тактичним наслідком такого переозброєння буде зріст потреби для піхоти в набоях, — без жадної певності в тому, що дійсність стріляння збільшиться. Підчас світової війни було зазначено, що збільшення швидкості стріляння спокушає стрільця до небального націлювання і це веде до зменшення дійсності вогню.

Треба ще взяти на увагу, що переозброєння піхоти автоматичною рушницею спричиниться до ще більшого ускладнення організації цього роду зброї. Неможливо буде обмежитися тим числом набоїв, яке може нести на собі піхотний боєць. Потрібно забезпечити постачання набоїв стрілецьким групам (як тепер скросотрільним) через підносчиків. Всі ці уваги дозволяють думати, що озброєння піхоти півавтоматичними рушницями навряд чи було б доцільним. Воно нічого не дасть для збільшення її вогневої сили, але збільшить утруднення в постачанні. Не треба забувати, що піхота ще має на озброєнні скоростріл, який і вирішує всі ті бойові завдання, які вимагають уживання досконального автоматичного вогню.

Крім рушниць на індивідуальному озброєнні сучасного піхотинця є ще **ручні гранати**. Цей рід зброї є добрим засобом боротьби на близьких віддалях, особливо підчас позиційного бою або бою за місцеві предмети.

Більш міцними бойовими засобами модерної піхоти є її колективна зброя: скоростріл, піхотна гармата і міномет.

Легкий скоростріл, або автомат став зараз головною підпорою піхоти. Його завданням є враження живих цілей на середніх віддалях — (500-1000 м.) і боротьба із скорострілами ворога. Легкий скоростріл по силі вогню є рівним 20-25 стрільцям. Головна тактична вимога від зброї цього роду є можливість скрізь слідкувати з піхотою. Отже легкий скоростріл мусить важити не більше 8-10 кгр., бути простим і зручним в уживанні, здатним переважно до стріляння короткими, але міцними вогневими філями.

Зараз є барато добрих зразків легких скорострільів, як «Бірмор-Форкер» в Англії, — «Бравнінг» в Америці й тепер в Польщі, — «Фіат» в Італії, — «Шатерльо» у Франції й ін. Найкращим з них, мабуть є англійський «Бірмор-Форкер», зразку 1931. р., який важить багато менше, ніж інші зразки (всього 8 кгр.), дуже дешево коштує і є надійним в уживанні. Він має швидкість стріляння 1.100 стрільів у хвилину; набійницю на 81 набоїв.

Важкий скоростріл мусить мати розміри й вагу, якіб забезпечували його максимум непохитності, потрібної для виконання тактичних завдань, головним чином на позиціях поза першою лінією піхоти. Він повинен давати добрий і влучний перекидний вогонь на віддалях середніх та далеких (аж до 2000-2500 м). Його головні завдання — підго-

товка і супровід атаки, неутралізація та паралізування тих засобів ворога, які можуть стати на перешкоді наступу піхоти і які він має змогу досягти й вразити, нарешті — знищення спроб ворога — перейти до протинаступу і спинити маневр ворожої піхоти.

Взагалі це є зброя супроводу, тоді, як легкий скоростріл є більш зброєю наступу.

З модерних зразків важких скорострілів є відомими «Вікерс» у Англії, — «Бравнінг» в Америці, «Гочкіс» у Франції, — «Максім» в Німеччині і Рад. Союзі, «Фіат» в Італії. Всі вони є дуже досконалими зразками.

Дальше удосконалення важких скорострілів прямує до поліпшення їх націльних приладів (оптичні націли), пристосування їх до зенітного стріляння, вживання вибухозгасителів. Також конструктори намагаються зменшити вагу скорострілу. Так, найновіші важкі скоростріли важать майже 30 кг., замість попередньої ваги 45-50 кг. Далекострільність їх по націлу збільшилася аж до 3.600 метрів.

Крім важких скорострілів звичайного калібру, зараз з'явилися ще скоростріли збільшеного калібру (аж до 12-13 мм.), які мають своїм завданням вести боротьбу з панцерними цілями (танки, панцерники, опанцеровані літаки й ін.). Такий скоростріл має далекосяглість понад 5000-7000 м. і куля його пробиває на віддалі 100-200 м. панцер 20-25 мм. завтовшки.

Піхотні гармати є засобом супроводу ще більш міцним, як важкий скоростріл. Головним завданням цих гармат є знищення всякого роду активних перешкод, які можуть затримати наступ піхоти, — скорострільних гнізд, узлів опору окремих гармат і мінометів, а також і танків. Через характер цілей піхотна гармата мусить давати можливість як націльного так і перекидного вогню. Великої далекосяглості не потребується. Легкість й рухливість мають найважливіше значіння, бо гармата мусить слідувати за піхотою на всякій місцевості й при всяких обставинах бою.

Велику роль грає питання тягу гармати. Тяг кіньми в зоні бойової діяльності піхоти часто стає неможливим. Дуже корисно вживати механічний тяг, але залишається відкритим питання, чи гармата мусить стояти на самохідній підтоці, чи треба вживати тяг тракторами. В Америці ніби-то схиляються до самохідної підтоки. В Англії побудовано добрий малий трактор «Карден-Лойд», який тягне не тільки гармату, але й обслуговує і комплект набоїв. Можна сказати, що англійське вирішення питання більш доцільне, бо в разі самохідної підтоки, якість псування (хочби й саме дрібне) цієї підтоки виводить з ладу цілу гармату. При тракторній тязі гармати в такім разі з ладу гармата не виходить. Її можна причепити до іншого трактору. Для забезпечення пересування гармати на всякій місцевості, американці, як і англійці вживають гусевого ходу.

Щодо калібру гармати, то зараз більшість фаховців схиляється до

45-60 мм. В деяких арміях вважають за необхідне мати два зразки гармати: один малого калібру — коло 37-47 мм., для націльного стріляння, головним чином для боротьби з танками, — і другий для націльно-перекидного стріляння (рід гавбиці) калібром коло 75-94 мм. Існують зараз дуже дотепні зразки гармат, в яких на бажання можна змінити цівку і в той спосіб вживати гармату або як пушку або як гавбицю. Такі зразки вироблені в Англії, Чехословаччині, Франції. Англійська «Інфантрі-Ген» виробу Вікерса може стріляти як пушка з цівкою кал. 44 мм. і як гавбиця з цівкою кал. 60 мм. Замок гармати не змінюється, бо його вироблено в той спосіб, що до нього підходять обидві цівки. Така гармата важить коло 218 кгр. і сягає на 3000 м. при вживанні її як гавбиці і на 6400 м. при вживанні її як пушки.

Міномети. Цей зразок важкої піхотної зброї має призначення нищення з близьких віддалей споруджень ворога (окопів, дротяних загород і г. ін.), для вражіння мертвих просторів перекидним стрілянням, іноді для ставлення димових загород. Озброєння піхоти мінометами виникло, як наслідок довгої позиційної боротьби підчас світової війни. Через брак досвіду, не можна сказати, чи воно буде необхідним в разі рухомої війни.

Міномети, які зараз вживається, мають калібер від 58 до 81 мм. Найбільш досконалим з них є зразок «Стокс-Бранд» калібра 81 мм, яким озброєні головні європейські армії. Він важить 59 кгр., стріляє набоями вагою 3,3 кгр. і 6,3 кгр., має далекосяглість аж до 3000 м.

Можна бачити, що озброєння сучасної піхоти є дуже різноманітне. Це є наслідком досвіду світової війни, яка вимагала від піхоти більшої самостійності в акції і більшої вогневої сили.

В разі потреби модерна піхота одержує ще більш міцні бойові засоби, як танки, штурмові літаки, панцирники. В Америці по новій організації, піхотній дівізії, навіть додається відділ легких танків з 24 машин.

Моторизація піхоти

Зовсім новим зявищем у справі організації піхоти є утворення так зв. **моторизованих піхотних частин**, тобто таких, які для пересування вживають мотор. Великим прихильником цієї ідеї є англійський генерал Фулер. За Фулером рішуче йде відомий німецький військовий фахівець майор Зольдан. Головна ідея Фулера є «мало людей і міцні машини». Мускулярні частини війська, мусять бути заступлені моторизованими. Лише деяка кількість перших мусить залишитися для виконання завдань допомогового значіння, як напр., для підтримання порядку в опанованих районах країни і т. ін. Моторизованим частинам війська, на думку Фулера, необхідно додавати в великій кількості бойові машини, як танки, літаки, самоходні гармати і скоростріли, панцерники, а також — «механізована кіннота» (замість коней — машини).

Фулер розробив докладно склад кожної з частин його війська. Кількість особового складу дуже обмежена. Так, в «тяжкій бригаді» Фулера кількість самохідних машин різного роду досягає 437, а кількість людей — всього 800.

Здійсненню ідей Фулера дуже помагають останні досягнення в галузі моторової, танкової та іншої військової техніки. Але можна сказати, що загальний перехід до моторового тягу, повна їх механізація ще є передчасними. Можна казати лише про моторизацію поодиноких з'єднань війська або про широке вживання мотогового тягу для пересування, вразі необхідності, звичайних відділів армії, як це й мало місце під час світової війни*).

Загалом кажучи, моторизація піхоти є фактором, який в значній мірі змінює підставні оперативно-тактичні якості цього роду зброї. Передусім це надзвичайно збільшує швидкість руху піхоти (в 6-8 разів, при добрих шляхах і в 2-3 разів при злих) і в той спосіб надає піхоті дуже добру маневрову здібність. Піхота одержує можливість провадити такі операції, які досі покладалися лише на кінноту, як переслідування ворога, виконання рейдів у ворожому заміллі, захоплення й утримання до підходу великих сил якихсь границь і т. ін. Одночасно моторизація піхоти спричиняється до заощадження сил людей і до збільшення її ударної сили. Міцність вогню зростає через додачу піхотним частинам моторизованих вогневих засобів, які мають змогу провадити стрільня й під час руху.

Однак моторизація піхоти робить її дуже залежною від шляхів і **взагалі від умов місцевості**, отже головна якість піхоти — її здібність оперувати при всяких умовах — в той спосіб втрачується. Так само моторизована піхота в своїх операціях дуже залежить від часу доби, погоди і від необхідності постійно мати при собі достатні запаси палива **для мотору**. Кермування такою піхотою є дуже складне.

Отже треба визнати, що питання про моторизацію піхоти є дуже складним. У всякому разі підходити до нього треба обережно, особливо для тих країн, де дорожні й кліматичні умовини не сприяють широкому вживанню механічного тягу.

Роля й завдання піхоти

Статути всіх армій визнають піхоту головнішим родом зброї, від успіхів якого залежить конечна перемога на полі бою. Так, французький статут з'єднаних родів зброї (*liaison d'armes*) каже, що піхота формує собою ніби центр, округ якого зосереджується і кристалізується діяльність інших родів зброї. Німецький піхотний статут каже, що рішення в бою досягає піхота, завданням же інших родів зброї є лише

*) Див. «Вступна лекція», стор. 21-22.

забезпечення можливості її завдань. Радянський піхотний статут підкреслює, що успішна діяльність піхоти визначає конечний успіх бою і операції.

Розв'язуючу ролю піхотного бою можна бачити з наступного прикладу: В літку 1916. р. у Франції коло с. Гомекур англійські гармати на протязі цілого тижня громили вогнем позиції німецького резервного полку. Здавалося, що ці позиції цілком зруйновані. Але коли англійці пішли в атаку, рештки 55. німецького полку засівши в ями від набоїв, зустріли ворога вогнем скорострільів і після того перейшли в протинаступ. Наступ англійців був зломаний.

Найбільш корисною якістю піхоти, яка власне й робить з неї головного бойового чинника, є її універсальність. Тільки піхота може виконувати бойові завдання при всяких умовах місцевості, при всякій погоді, в різні пори року і доби. Тільки піхота є вповні самостійним родом зброї. Наслідком є те, що лише одна піхота має змогу виконати наступні бойові завдання:

1. Шляхом упертого і витривалого руху, зеднаного з вогнем подолати всі перешкоди на полі бою, які ставить їй ворог, зійтися з ним грудь-у-грудь і в розв'язуючій бою остаточно зломати його опір і знищити його живу силу, себто — нанести остаточно удар ворогові. — 2. Заняти, закріпити й удержати місцевість, відбиваючи всі спроби ворога оволодіти цією місцевістю. — 3. Зі всіх родів зброї і при всяких обставинах піхота зберігає найбільшу бойову здібність і через це вона має найбільшу здібність до виконання ще одного бойового завдання: захищати від нападу ворога при всяких обставинах інші роди зброї, особливо ті, приготовлення яких до бою потребує часу.

Організація піхоти

Найдрібнішою організаційною одиницею піхоти є **бойова група** або **рій**. Ця одиниця піхоти в різних арміях має назву: групи у Франції, Німеччині, Рад. Союзі, — дружини у Польщі, секції в Румунії — *scoade* в Америці й Англії.

Рій в сучасних арміях найчастіше має склад 12-13 людей і є одиницею унітарного значіння, себто вогневою й ударною; для того рій має в совоєм складі скорострільчиків (легкий скоростріл), стрільців і гранатометчиків. Так, французький рій має: 1 командира, 1 помічника командира, 5 людей обслуги скоростріла, 2 гранатометчиків і 3 стрільців. В деяких арміях (Німеччина, Англія, Латвія, Фінляндія) існують рої двох типів: скорострільні і стрілецько-гранатометні. Можна сказати, що перша організація є більш простою, бо армія має скрізь однотипові рої. Друга організація має ту користь, що вона дозволяє комбінувати акцію дрібних підрозділів піхоти згідно з обставинами бою: в однім напрямі вживати вогневі рої, в другім — ударні.

Рої зеднюються в чоти; в різних арміях чота має від 3-5 роїв. — Піхотні чоти зеднюються в сотні; сотня найчастіше має 3-4 чоти. Крім того, скрізь сотня має ще чоту керування (зв'язок, писарі, стежкові). — В радянській армії сотня має ще чоту з 2 важких скорострільів.

Піхотні сотні зеднюються в курені (найчастіше 3 сотні); курінь має ще важкі стрілецькі засоби: скорострільну сотню і чоту піхотної артилерії (найчастіше одну гармату 37 мм. і один міномет). Крім того — курінь має засоби керування й зв'язку.

Три курені зеднюються в піхотний полк, якому додається ще: — полкові гармати (найчастіше 4-6), чота зв'язку, чота кінних розвідників, саперно-маскувальна чота. В той спосіб піхотний полк власне робиться вже об'єднанням з усіх родів зборі. Чисто піхотна організація в модерній армії кінчається на курені.

Піхотні полки, найчастіше по 3 (іноді по 4), зеднюються у дивізії. В склад дивізії входять ще: дивізійна артилерія від полка, до бригади, дивізійна кіннота 1-3 сотні, невеликі відділи технічного війська, як сапери, маскувальники, зв'язковці, летуни. Іноді дивізії ще додається відділ панцерних частин (танки, панцерники). В різних арміях модерна піхотна дивізія має бойовий склад від 12 до 21 тис. людей.

Для прикладу подаємо склад німецької піхотної дивізії «модерної армії», як називає її статут:

1. Штаб з чотою мотоциклів і відділом польової жандармерії. —
2. Три піхотні полки (в полку три курені, мінометна сотня, полкова батарея, чота зв'язку і чота кінноти). —
3. Один полк легкої і один полк тяжкої артилерії (в кожному з полків три дивізіони по три батареї з 4 гармат) і один дивізіон протилітакових гармат; всього дивізійна артилерія має 108 гармат калібром від 77 мм. до 21 см. —
4. Відділ розвідчих літаків (12 машин). —
5. Курені: розвідчий, зв'язку і автомобільний. —
6. Відділи: санітарний, ветеринарний і обозовий.

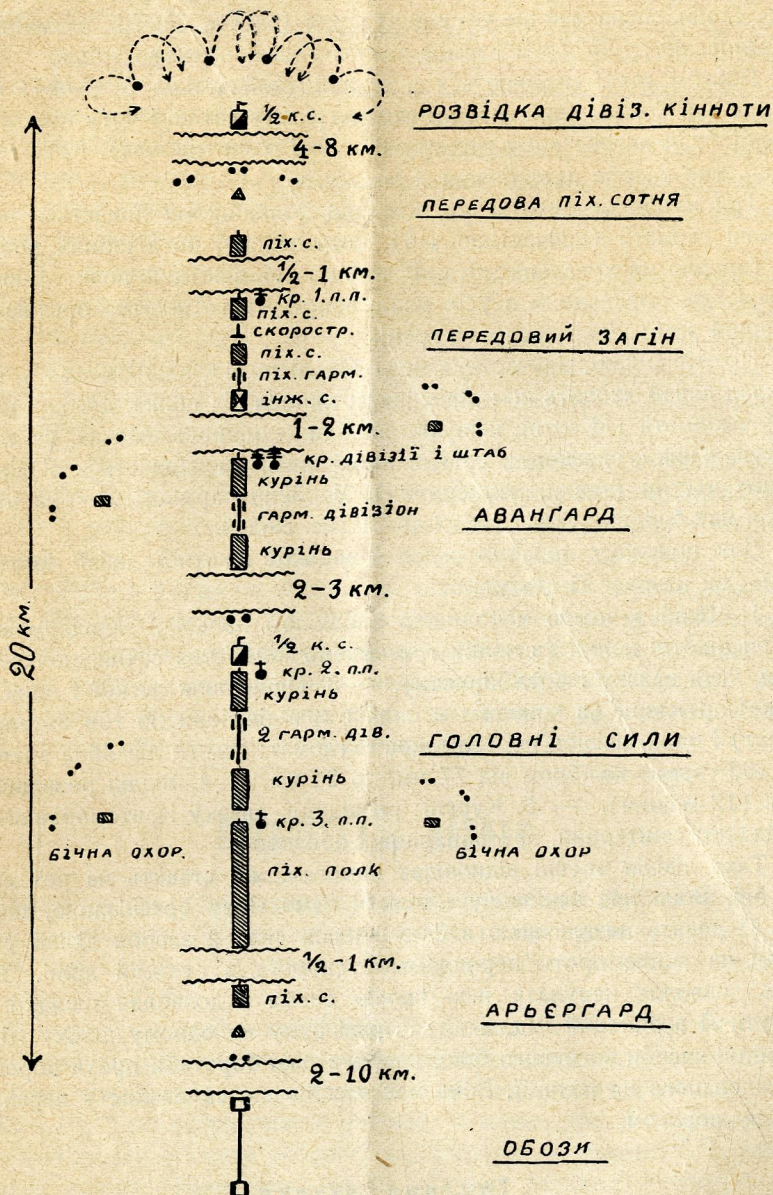
Така дивізія повні відповідає вимогам, які ставить на неї модерний бій. Вона має закінчену і цілком самостійну організацію, що робить її досить незалежною в бою. Склад, сила й засоби дивізії розраховані на акцію проти першорядного ворога в рухомій війні. Дивізія легко дозволяє керувати нею волею особи і дозволяє швидко розгорнути її в бойовий лад, навіть в разі руху по одному шляху. Дивізія має міцні засоби вогневого бою, навіть в разі боротьби проти ворога — розташованого на позиції. Вона має засоби для самозахисту перед воздушним ворогом.

Тактика піхоти

А. — Рух піхоти в поході й в бою.

Загальне бажання провадити за всяку ціну маневрову війну починається до того, що зараз від піхоти скрізь вимагають найбільшу мож-

ливо швидкість похідних рухів. Найчастіше вимагається швидкість — 4-5 кільом. в годину при добовому переході на протязі 7 годин, — отже

Похідний лад піхотної дівізії (три піх. полки, полк гармат, сотня кінноти, інженерна сотня і сотня зв'язку). — Умови: рух по одній дорозі, ворог у віддаленні до 1. переходу, ліворуч та проворуч дівізії ведуть наступ інші дівізії, воздушна активність ворога нормальна.

до 30 км. на добу. Для швидкого розгортання піхотних підрозділів у бойовий лад, статути вимагають використання рівнобіжних шляхів для полків (по можливості); у всякому разі кожна дівізія мусить мати свій шлях руху.

Велике значіння має захованність руху від ворожої розвідки; для того широко вживається нічні рухи, переходи по захованій місцевості (лісами), засоби польового маскування.

В радянській армії розроблені дуже дотепні й зручні способи природнього маскуваня підчас руху: вживання гіляк, трави, зжатої збіжжя, ховання в тіні дерев на шляху або будинків в селі. Протилітакова дисципліна мусить бути організована в той спосіб, щоби військова частина, вразі з'явлення ворожого літака, по умовному знаку, автоматично припинила рух і вживала тих засобів маскуваня, які відповідають умовам місцевості (ховатися в тіні, лягати на землю і т. ін.). Бажаним є взагалі розпорошування піхотної кольони на дрібні частини, тобто ешелонування їх; більш коротка частина краще й швидче може сховатися вразі з'явлення ворожого літака. Також бажаним є, вразі дуже активного ворожого летунства, вживати фальшивих рухів війська або кольон, сформованих з мешканців.

Активна противоздушна охорона похідних кольон (гармати, скоростріли) стає обовязковою в модерній війні.

Підхід піхоти до поля бою в похідних ладах зараз є можливим на віддалі 10-14 км. від ворога; на цих віддальах стає вже небезпечним вогонь ворожих гармат (якщо місцевість не сприяє більшому наближенню). Отже в цій зоні піхота мусить розгортувати свої похідні кольони в лад курінями, сотнями, а іноді й чотами в залежності від місцевості й страт, які їй буде вчиняти ворожий вогонь.

Посовуючись далі і попадаючи в смуги, які будуть вражатися все більшим і більшим числом вогневих засобів ворога, піхота мусить розпорошуватися на ще більш дрібні частини.

На яких віддальах треба переходити до тих чи інших ладів, не можна сказати певно раз на всі випадки; все буде залежати від сили і напруження ворожого вогню, його діланя й умов місцевості. Піхотні начальники повинні брати на увагу, що рух в розпорошених ладах й керування ними є дуже складним, — отже стає обовязком не поспішати з розгортанням. Так само, в разі зміни місцевих умов (більший захист від ворожого вогню), начальники повинні збирати піхотні частини в більш зеднані лади.

Ступивши в смугу рушничного вогню, піхота робить періодичні затримання на місцевості для свого вогневого діланя; через це дальший рух піхоти провадиться ніби стрибками від одного вкриття місцевості до другого. В дуже небезпечних місцях рух провадиться бігом. Кожна частина мусить підчас руху розпорошуватися на дуже дрібні підрозділи, навіть на окремих людей, які повинні рухатися без ладів, в той спосіб,

щоб кожне вкриття на місцевості можна було використовувати і щоб увага ворога розкидувалася на ціле поле бою.

Ще більше наближення до ворога вимагає від піхоти руху перебіжками на віддалі не більш 50-60 м., щоби боєць не залишався під оглядом ворога більш пів хвилини. В смузі безпосереднього зближення від піхоти вимагається руху повзом.

Перехід піхоти до удару багнетами вимагає скупчення певної маси бойців і руху цієї маси з можливою швидкістю в напрямі об'єкту атаки. Сучасні групові лади піхоти не сприяють такому скупченню: старих атак цілими куреннями, або навіть сотнями зараз не можна собі уявити. Атакуючими одиницями тепер стають зеднані стрілецькі рої піхотних чот.

Б. — НАСТУПНИЙ ТА ЗУСТРІЧНИЙ БІЙ

Сучасні статuti всіх армій підкреслюють, що найпевнішими засобами бойових акцій є наступ, бо лише вразі наступу можна виявити найбільше ініціативи, волі, енергії і несподіваності для ворога. Наступний бій може провадитися: — 1. проти ворога, який так само веде наступ, це буде зустрічний бій; — 2. проти ворога, який організувався для оборони — це є власне наступний бій.

Головна особливість зустрічного бою полягає в тім, що командування сторін не має часу для вироблення досконального пляну, бо бій часто виникає несподівано, щодо часу і простору. Отже зустрічний бій потребує від всіх начальників швидкого рішення, прудкого маневрування, найвишого прояву ініціативи.

Наступний бій проти організованого до оборони ворога потребує вироблення досконального пляну, хочби й ціною деякого спізнення в розгортванні частин.

У всіх випадках модерний бій вимагає від піхоти глибокого розташування, — з тим, щоб військо мало змогу послідовно розгортувати свої зусилля, як у відношенні простору, так і відношенні часу.

Французькі статuti найбільшу увагу підчас наступного бою звертають на дві речі: — 1. вживання всяких для ворога **несподіванок** — « *surprises* » — тобто в змісті засобів бою, тобто в змісті використання часу, маневру і т. ін., — 2. постійного й напруженого впливу **волі** начальника на підлеглі йому частини.

Ширина фронту атаки в сучасних статутах найчастіше дається: — а) для піхотного полка до 2 км., в разі наступу на добре укріплену позицію ворога — 1 км. — б) для курія 500-1000 м. (наприклад по французькому статуту нормально 800 м., по англійському 800-1200 ярдів (728-1090 м.), по радянському 500-1000 м.); в разі атаки на міцно укріплену позицію ширина фронту зменшується аж до 300 м. — в. для сотні від 300-500 м. — для чоти від 150-250 м. Чота є піхотною частиною,

яка рахується достатньою для оволодіння організованим вузлом опору ворога (вогнева точка із скорострілами).

Вразі наступу проти організованого на позиції ворога, підрахунок сил треба робити ще й для проймання глибини позиції. Досвід світової війни показав, що курінь має змогу досягнути глибини проймання на 500-2000 м., в залежності від дійсності підтримання артилерією. Отже вразі глибини ворожої позиції, наприклад 4 км., за кураем першої лінії мусять бути наготовлені що найменше ще один курінь, — якщо не має змоги досягнути мети бою обходом або обхватом ворога.

Операція наступу розподіляється найчастіше на чотири окремі фази: 1. зближення, 2. зіткнення, — 3. атака, — 4. укріплення занятого району й використання успіху.

Розглянемо тепер детально наступ двох головних організаційних одиниць піхоти : сотні і куреня.

СОТНЯ. — (Три стрілецьких чоти і чота керування).

1. Порядок руху при зближенні. — Рух сотень в складі куреневих кольтон треба провадити в певній віддалі, оскільки це дозволяють загальні умовини на полі бою: місцевість і вогонь ворога. Найчастіше розгорткування сотень буде провадитися в 4-5 км. від ворога, але іноді вогонь ворожих гармат буде цього вимагати вже на 8-10 км.

З того менту кожна сотня буде рухатися самостійно, тримаючи лише призначені промежутки і віддалі відносно інших сотень куреня. Рух кожною з сотень провадиться, використовуючи найбільш захищені підступи. Сотня, в залежності від характеру місцевості й акції ворожого вогню, може рухатися або в похідній кольтоні, або в чотових ладах.

В таких ладах чоти рухаються в двох рядах (двійками), чота керування завжди знаходиться при командирі сотні. Сотенний обоз йде в третій лінії.

Командир сотні, перед переходом до чотового ладу, дає командирам чет інформації про ворога, вказує загальний напрям руху сотні, призначає направляючу чоту й дає досконально лінію напрямку на місцевості. Іншим чотам він вказує промежутки і віддалі відносно направляючої чоти.

Чоти рухаються, тримаючись вказаного напрямку, але вибираючи підступи, захищені від воздушного й доземного стеження ворога; шлях руху чет буде ломаним (зигзаком) відносно вказаного командиром сотні напрямку; відхід в бік може бути до 75-100 м.

Якщо на шляху наступу чоти будуть зустрічатися відкриті простори, особливо такі, які буде обстрілювати ворог гарматним вогнем, командир чоти повинен розгортати чоту в ройовий лад і переходити небезпечний простір перебігом, кожний рій з окрема. Після того, в

залежності від місцевости, командир чоти може знову зібрати чоту в концентрований лад.

2. Заходи забезпечення. — Для забезпечення руху після виходу сотень з курінних кольон, командир сотні висилає наперед на віддаль дійсного рушничного стрілу один рій із завданням бойової охорони сотні та розвідки місцевости й ворога. Якщо сотня рухається на відкритому крилі куреня, треба вислати ще один рій на крило сотні.

У відношенні противоздушної і протихемічної охорони — командир сотні також мусить вжити заходів одночасно з рухом розлученим ладом. Для того призначається сторожа в складі 2-3 людей (фаховців), яка рухається при одній з чет, стежучи за появами ворожих літаків і попереджуючи сотню умовним знаком про воздушну або хемічну небезпеку.

3. Керування і звязок. — Командир сотні найчастіше буде рухатися при тім рої, який є висланий в бойову охорону, бо тут він найскоріше і найпевніше зможе ознайомитися з обставинами. Звязок з чотами підтримується людьми, для чого з командиром сотні йдуть 1-2 звязкових від кожної чоти. Вразі відкритої місцевости буде вживатися сигналізація прапорцями.

4. Розпорядження командира сотні при зіткненні з ворогом. — Безпосереднє зіткнення з ворогом дає вже можливість розпочати операцію наступу. Імовірно, що в цей час командир сотні вже одержить від командира куріня певне завдання. В завданні буде призначено: — 1. відтинок ворожого фронту, який сотня мусить атакувати (довжиною 300-500 м.), — 2. напрям наступу сотні по місцевим предметам. Одержавши це завдання, командир сотні робить із стежного пункту коротку розвідку призначеного йому об'єкту атаки і напряму руху до нього. Після того він збирає командирів чет і особисто їм дає наказ. В наказі зазначається: — 1. нові відомости про ворога, — 2. завдання куріня і сусідних сотень і піхотних частин, які працюють зпереду, — 3. які батареї підтримують наступ куріня й його сотень і які вогневі завдання вони одержали, — 4. завдання сотні й спосіб виконання цього завдання командиром сотні, — 5. розташування сотні й завдання кожній чоті, — місце сотенного і курінного муніційних пунктів, — 8. місце найблизчого пункту санітарної допомоги, — 8. командна точка командира сотні і відомости про її пересування наперед із розвитком бою, заходи для звязку, заступники командира сотні. Якщо наступ сотні підтримується скорострілами (важкими), то командир ще додає відомости про розташування і завдання цих скорострелів.

Після того сотня розгортається в бойовий лад і починає наступ. В бойовому ладі розташування чет може бути, в залежності від обставин, наступним: — а) в першій лінії одна чота, а дві інших в другій (за крилами першої чоти), — б) в першій лінії дві чоти, а третя в другій (в середині, або уступом за одним із крил), — в) всі чоти одна за другою в трьох лініях (в разі дуже вузької смуги наступу). Часове та

просторе віддалення будуть змінитися в залежності від місцевих умов і віддалення ворога.

Підчас дальшого наступу командир сотні буде провадити перегруповання чет, націлюючи їх в ту чи іншу точку ворожого розташування, в залежності від розвитку бою. Підстави особистого стеження за полем бою і вказівки командира курія (якщо вони будуть) дадуть командирові сотні можливість вибрати в ворожому розташуванні головну точку удару, куди він і мусить націлити більшість своїх сил. Це досягається в той спосіб, що дві сотні призначені для нанесення головного удару, рухаються доосередно, здійснюючи по мірі руху, своє розташування, а третя чота, яка не бере участі в головнім ударі, розтягається, ведучи наступ відосередно. Боротьба з ворогом ведеться вогневими засобами; її починають важкі скоростріли (якщо вони є при сотні), легкі скоростріли беруть участь у боротьбі з віддалення 1000 м., стрільці з віддалення 400-500 м. Для засліплення ворога вживається стрільня димовими рушничними гранатами. Засоби важкої піхотної техніки, якщо вони є при сотні (піхотні гармати, міномети) вживаються для вражіння важливих точок ворожого розташування (важких скорострілів, точок опору, командних і стежних точок і т. ін.).

5. Керування і звязок. — Командир сотні при початку зіткнення з ворогом вибирає для себе командну точку, з якої він має змогу добре стежити за полем бою. Коло нього знаходиться чота керування, обовязком якої є улаштування звязку. Бажаним є улаштування телефонічного звязку з кожною з чет. Додаткові засоби звязку, — люде, собаки, сигналізація прапорцями.

6. Підготовка до атаки. — Коли перша лінія наступаючої сотні буде приблизно в 200 м. від ворога, командир сотні вживає заходів, для забезпечення успіху атаки. З цього віддалення вже починається — власне удар. Командир сотні перед усім: — 1. приближує частини другої сотні в напрямі головного удару, — 2. зміцнює вогонь всіх своїх вогневих засобів, особливо дбаючи про знищення всіх вогневих точок ворога в напрямі атаки, або тих, які можуть спричинитися до неуспіху удару через фланковий обстріл, — 3. дає вказівки скорострілам, і гарматам, які підтримують наступ сотні, по забезпеченню атаки, особливо від проти-ударів ворога з глибини і з крил.

В цей мент є особливо важливим досконально розподілити вогонь всіх вогневих засобів сотні по певним цілям. Сотенні скоростріли розміщаються проміж ударними частинами і ведуть стрільня по найбільш небезпечним вогневим точкам ворога. Якщо при сотні є більше міцні вогневі засоби (курінні гармати, міномети, важкі скоростріли), то вони вражають своїм вогнем точку головного удару і вогневі засоби в глибині ворожого розташування (гармати, скоростріли). Від того, як пощастить командирові сотні побороти, або хоч неутралізувати, вогневу оборону ворога, залежить конечний успіх або невдача атаки.

Приклад. — В бою коло Ханже-ан-Сантер 8. серпня 1918. р. вели

наступ на ліс Морей дві сотні 94. французького піхотного полку. Підчас приготування атаки командир 9-ої сотні був забитий. Через це сотня втратила керування вогнем і вона була відбита німецькими скорострілами. В 11. сотні командир дуже вміло і зручно розподілив свої вогневі засоби для здавлення сили німецького вогню. Гармата Стокса, яка була при сотні, поступово згашувала вогонь всіх німецьких скорострілів. Сотня майже без втрат досягнула мети атаки — лісу Морей, захопила полонених і дві німецьких батерії.

7. Виконання атаки. — Якщо з наказу командира курія, атака мусить бути одночасною для всіх сотень, то командир сотні досягнувши вихідної межі, чекає на певний знак, або призначений час. Вогневе підготування атаки весь час продовжується. Якщо загальної атаки не призначено, то командир сотні сам вибирає час, коли сотня кидається в атаку, — в залежності від ходу вогневого підготування і розстрію в ладах ворога.

Перед початком атаки, командир сотні подає гарматам знак про перенесення вогню в глибину ворожого розташування.

Безпосередній удар на ворога наносять стрілецькі частини роїв, тоді, як скорострільні їх підрозділи стараються вражати ворога до останнього моменту косим вогнем. Після того вони приєднуються до стрілецьких підрозділів, дбаючи про закріплення захоплених точок ворожого розташування.

8. Проїмання глибини ворожого розташування. — Захоплення першої лінії ворожого розташування ще не визначає повного успіху. — Характерною відзнакою модерного бою — є глибокі бойові лади і глибока організація місцевості для оборони. Отже перед командиром сотні, після першого успіху, виникає завдання вдертися в розташування ворога і проїняти його аж до гарматних позицій. Тільки тоді організація оборони ворога буде зруйнованою і опір буде зломаним.

Завдання прориву глибини ворожого розташування покладається на чоти другого ряду. Спосіб їх акцій полягає в їх крилових ударах на ті точки розташування ворога, які ще зберігають опорну силу. Все тут залежить від енергії, вдалости й ініціативи командирів чет. Велика війна дає багато прикладів, коли в цій фазі бою, акція дрібних підрозділів дає величезні наслідки.

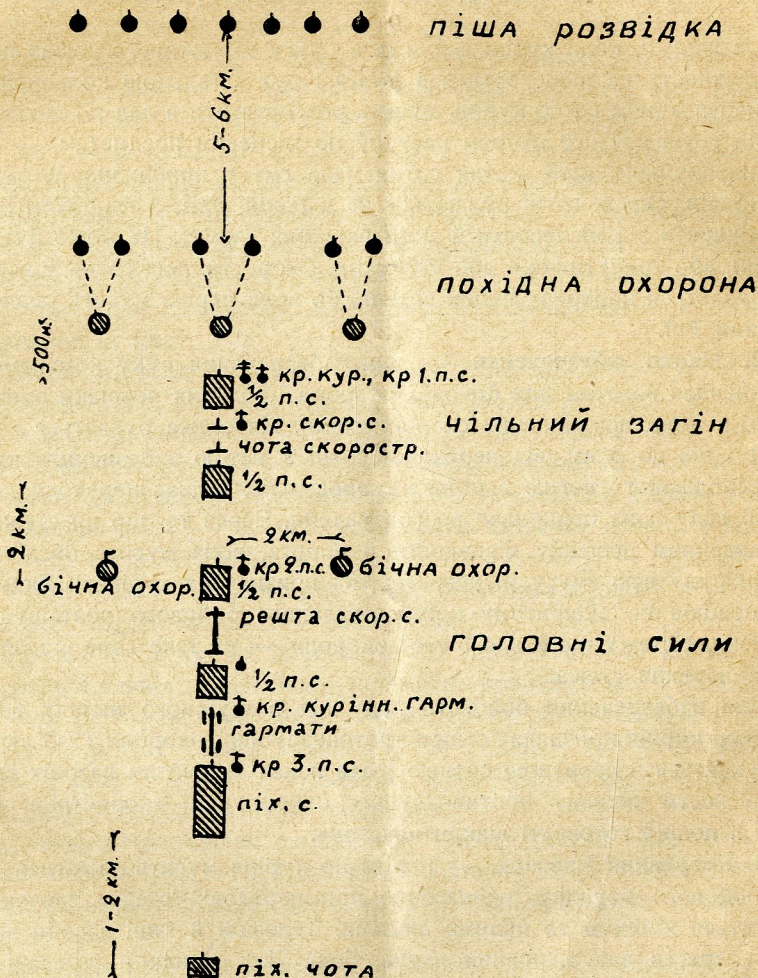
Приклад. — В бою 8. серпня 1918. р., який вела 42. французька піша дівізія. командир рою 7. сотні 94. піхотного полка (підстаршина), наступаючи на ліс Муєт, після захоплення першої лінії німецької позиції почув ліворуч від себе вибухи ворожих гармат. Він лісом вийшов в запілля німецької батерії і захопив її. Це була важка 21 см. батерія, яка до того часу спиняла наступ сусіднього французького полку.

9. Закріплення й переслідування. — Проїнявши всю глибину ворожого розташування, командир сотні закріплює за собою захоплений простір. Для того він дає наказ скорострільним, а як маються, то й гарматним підрозділам, зайняти схили терену і краї місцевих предметів.

Ці підрозділи переслідують ворога вогнем. Стрілецькі підрозділи сотні ведуть переслідування, швидко посовуючись наперед і не дозволяючи ворогові зупинитися на якомусь місцевому розмежуванні.

Курінь (три піхотних сотні, скорострільна сотня і чота піхотних гармат).

1. Порядок руху при зближенні. — При виході куріня з полкової похідної кольони, курінь одержує від командира полку наказ, в яким

Похідний лад куріня — (три піхотних сотні, сотня скорострілів, одна гармата 37 мм. і одна Стокса, рій полкової кінноти для охорони). — Умови: курінь веде наступ на чолі полку, ворог у віддаленні до 1. переходу, праворуч та ліворуч провадять наступ інші наші частини, воздушна активність ворога норм.

вказується напрям руху і смуга акцій для зближення з ворогом. Курінь рухається в цій смузі заховано, маючи лад відповідно умовам місцевости. У всякому разі в голові куріня рухаються його важкі скоростріли.

Ширина смуги, яка призначається куріню, не буде перевищати — 1000 м. В межах смуги курінь й мусить знаходити собі заховані підступи. Якщо такі підступи будуть в місцевости, то курінь буде рухатися загальною кільцевою; в разі відкритої місцевости курінь мусить переходити в лади по сотням, навіть по чотам. Зміна умов місцевости на кращі повинна мати наслідком перехід куріня до руху загальною кільцевою.

На віддалі, коли курінь входить в смугу гарматного вогню ворога (в залежності від місцевости в 4-10 км.) рух загальною кільцевою вже стає небезпечним і тоді курінь мусить розгортатися в лад по сотням. — Кожній сотні дається напрям наступу по місцевим предметам, — з таким підрахунком, щоб кожна сотня мала смугу приблизно 400-500 м. завширшки. Однак сотні рухаються не в одній лінії, а глибоким ладом, в залежності від місцевости й акції ворожих гармат. Це може бути лад шахами, або трикутником, або уступами. Скорострільна сотня у всякому разі рухається попереду інших сотень, бо вона перша мусить розпочати вогневий бій.

2. Заходи забезпечення. — Для забезпечення руху командир куріня висилає наперед для бойової охорони і ведення розвідки одну або дві чоти, іноді підкріплених скорострілами. Ця стежа рухається на віддалі 1 і пів до 3 км. від передової сотні з метою забезпечити курінь від несподіваного вогню ворожих скорострілів. Підчас переходу до бойового ладу вона прикриває розгортання. Через те, що ця стежа має ще завданням розвідку місцевости й ворога, вона мусить обслідувати по мірі руху всю смугу місцевости, яка призначена куріневі. Якщо курінь працює на відкритому крилі загального бойового розташування, він висилає стежу ще й для бічної охорони — на таке саме віддалення, як і попередня стежа.

Для забезпечення бойового ладу від повітряного нападу ворога, командир куріня призначає стежу протиповітряної охорони (2-3 людей), яка рухається з передною сотнею і дає наказ 1-2 чотам важких скорострілів нести активну протиповітряну охорону; ці скоростріли рухаються в повній готовості відкрити вогонь.

3. Керування і зв'язок. — Командир куріня мусить рухатися в голові бойового порядку, найчастіше при передовій стежі. Зв'язок підтримується кінними та пішими людьми. Телефон й інші засоби зв'язку треба берегти для вживання підчас бою. Для швидкої передачі розпоряджень командира куріня при ньому мусять знаходитися по одному старшині від кожної з сотень і гарматної частини.

4. Розташування куріня. — Першою фазою розгортання є займання вихідного становища для наступу. Перед тим командир куріня повинен одержати від командира полку бойове завдання, в якому му-

сять бути призначені ширина й глибина ворожого розташування, якими повинен оволодіти.

Командир куріня, одержавши завдання, робить коротку особисту розвідку ворожого розташування і вироблює плян наступу. Після того він дає окремі завдання своїм сотням і гарматам курінної артилерії. Вже в цей час мусить бути зроблений розподіл куріня на: — 1. ударну частину, — 2. зеднюючу частину і — 3. курінний резерв. — Розташування і рух цих частин залежать від місцевости і ширини фронту атаки, яка — призначена куріневі. Так, в разі ширини фронту коло 500 м. всі частини будить рухатися рядом, одна за другою. При більшому фронті, — зеднююча частина буде націлена на один відтинок ворожого розташування, а ударна — на другий. Розуміється, для того, щоб одержати перевагу в силах над ворогом у місці головного удару, ударна частина мусить мати меншу ширину атаки, як зеднююча. В резерв призначається найчастіше невелика частина силою 1-2 чоти.

Для того, щоб не втрачувати можливости керування розвитком вогневого бою, командирові куріня необхідно держати в своєму безпосередньому розпорядженні вогневі засоби (скорострільна сотня, чота піхотних гармат, можливо ще й інша артилерія, яка призначена на підтримання куріня).

Наказ про розподіл частин і завдання їм, командир куріня найчастіше відає усно, для чого підлеглі йому командирі збираються до нього. В наказі зазначається: — 1. відомости про ворога, — 2. завдання полку і сусіднім куріням, — 3. які батареї підтримують наступ куріня й які вони одержали вогневі завдання, — 4. завдання куріню і рішення командира його, — 5. розподіл куріня і завдання кожній з його частин, — 6. місце муніційного складу куріня і обозу, — 7. місце санітарної допомоги, — 8. командна точка командира куріня і пересування її наперед, заходи для зв'язку, заступники.

Дальша акція куріня починається з висовування на вогневу позицію скорострільної сотні. Чоти цієї сотні розміщується в той спосіб, щоб вони не могли бути знищені одночасним обстрілом одної батареї, себто віддалі між чотами повинна бути не менш 100 м. Позиції чет мусять давати можливість стріляння через голови своєї наступаючої піхоти або в прогалинах між частинами.

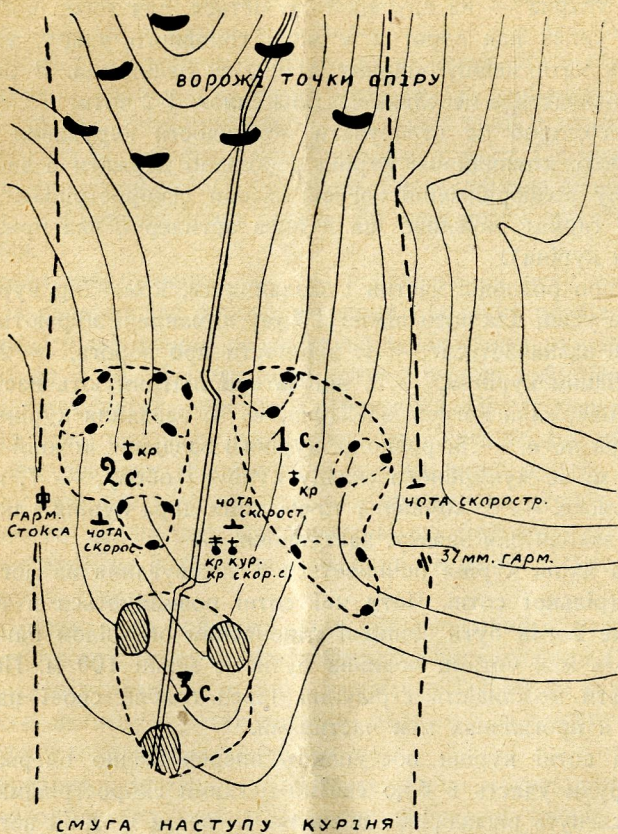
Піхотні сотні куріня поступають вперед згідно одержаним завданням, беручи участь в бою своїми легкими скорострільними, як тільки вони досягнуть віддалі, яка дозволяє їм вести дійсний вогонь (1000 м. від вогора).

Скорострільна сотня повинна рухатися слідом за піхотними сотнями, не відстаючи від них далі як на 400 м. Рух її робиться поступово: поки одна чота стріляє, друга рухається. Вогонь важких скорострільів не повинен ані на хвилину зупинитися, якщо для нього є цілі.

4. Керування і зв'язок. — Командир куріня вибирає собі командну точку в такій місцевості, де він буде мати найбільший огляд поля бою.

В той час, коли почне провадитися розгортання куріня мусять вже бути телефонічний зв'язок командира куріня з командирами підлеглих йому частин. По мірі руху наперед частин, — телефонічний дріт тягнеться за ними. Додатковим засобом зв'язку будуть післанці, а коли місцевість дозволяє, то ще й кінні та мотоциклісти.

5. Атака. — Перед тим, як сотня першої лінії займе вихідне положення для атаки, командир куріня підтягає інші сотні наперед, щоби вони мали змогу своєчасно взяти участь в боротьбі в глибині ворожого розташування. Однак вони мусять бути забезпеченими від враження вогню ворожої гарматної загороди.

Наступний бій куріня проти ворожої позиції. — Умови: праворуч та ліворуч ведуть наступ інші куріні.

Для підтримання атаки командир куріня дає завдання скорострільній сотні неутралізувати вогневі точки в глибині розташування ворога й зеднати ті відтинки ворожого фронту, на які атака не ведеться, але

які можуть криловим вогнем зламати нашу атаку. Гармати, які підтримують наступ куріня, одержують завдання зайняти позиції для стрільня косим вогнем по ворожому розташуванню.

Перехід в атаку провадиться або цілим курінем разом по знаку його командира, або ініціатива передається командирам сотень, які вибирають для того спеціальний мент.

6. Проймання глибини ворожого розташування. — Конечним завданням куріня є захоплення всієї глибини ворожого розташування і оволодіння батареями ворога. Отже як тільки одній із сотень пощастить вдертися в лінію ворожого розташування, командир куріня мусить без вагання кинути слідом й інші сотні. В залежності від обставин ці сотні будуть досягати добрих наслідків чи обходом ще діючих ворожих точок, чи акцією у запілля, чи здавленням протиатак ворожих резервів, чи відрізанням шляхів відходу ворожим частинам.

7. Закріплення й переслідування. — Оволодівши цілою глибиною ворожого розташування командир куріня: — 1. робить розпорядження щодо переслідування ворога, — 2. призначає начальників, відповідальних за удержання певних відтинків місцевости, — 3. наводить порядок у своїх сотнях, — 4. встановлює порушений звязок з підлеглими частинами і командиром полку.

Найчастіше закріплення захопленої місцевости виконується сотнями першого ряду, а переслідування ворога — другим рядом. В переслідуванні беруть участь вогнем гармати курінної артилерії і гармати приділені куріню артилерії, полкової або дівізійної.

Скорострільна сотня куріня найчастіше розташовується в захопленім районі для акції проти можливих проти-атак ворога.

В. — ОБОРОННИЙ БІЙ

Оборони вживається піхотою в наступних випадках: — 1. Для зєднання можливо більших частин сил ворога на деяких відтинках бойового фронту, тоді як головний удар робиться, шляхом наступу, на інших відтинках. — 2. Для виграння часу, необхідного для підготовки наступу (часто це вживається підчас бою передових частин, які забезпечують розгортання головних частин). — 3. В разі невдачі наступу — коли треба затриматися на занятім місці, або забезпечити вихід з бою головних сил. — 4. Для охорони якогось району або розташованих для спочинку військ.

Загально кажучи, модерний бій є комбінуванням наступу і оборони, як в змісті простору, так і в змісті часу. Через це піхота не має права недбало ставитися до оборони і шукати наступу за всяку ціну. Наступний або оборонний метод акції залежить лише від загальних обставин.

Безпосереднім завданням оборони є зробити неможливим, навіть для численно переважаючого ворога, оволодіння районом оборони. Це

досягається відповідною організацією місцевости, поступовим виснаженням сили ворога в боях за кожний крок оборонного району, змілим комбінуванням вогню з проти-вдарами резервів оборони.

Оборонна позиція в модерній війні найчастіше складається з двох смуг: — а) **передова смуга** (у французів «*position de sûreté*»), на якій розміщуються частини бойової охорони; її завданням є утруднювати розвідку ворога, не допускаючи захоплення корисних для ворога стежних і вогневих точок, служити маскою для наступної смуги; глибина передової смуги 1-2 км.; — б) **смуга головного опору** (у французів — «*position de résistance*»), яка власне й є головною силою оборони. Передній край цієї смуги стикається із заднім краєм передової смуги. — Організація місцевости в цій смузі робиться в той спосіб, щоб сила оборони ґрунтувалась **у вузлах опору**, які будується на всіх головних точках місцевости, як висоти, переліски і т. ін. Один вузол опору від другого може бути на віддалі до 1500 м., але місцевість між ними мусить бути добре стежена і обстрілювана.

Сучасні статuti головних армій дають наступні числа: — а) піхотна дивізія може уперто обороняти район шириною 8-12 км. і глибиною 4-8 км., — б) піхотний полк — шириною 3-4 км., глибиною 1-2 км., — в) курінь — шириною 1-2 км., глибиною 1-2 км., — г) сотня — шириною 500-1000 м., — глибиною 500-1000 м., д) чота — шириною 250-500 м., — глибиною 250-500 м.

В разі необхідности піхота має змогу обороняти ще ширші фронти, але не з такою певністю. Так дивізія може тримати фронт аж до 20-24 км., полк — 8-12 км., при тому на всім фронті вони мають змогу вести дійсний скорострільний і гарматний вогонь.

Розглянемо коротко організацію оборони двох головних піхотних підрозділів: — сотні і курія.

Сотня. — 1. **Плян оборони.** — Командир сотні, одержавши від командира курія оборонне завдання, робить, разом з підлеглими йому командирами чет, розвідку місцевости в призначенім йому районі і вироблює плян оборони. Головною частиною пляну є обрання на місцевости точок, вигідних для розміщення вогневих засобів сотні, а передусім легких і, як маються, важких скорострільів. Ці точки повинні давати можливо широкий обстріл перед позицією, в прогалинах між іншими вогневими точками і між сусідніми сотнями. Після того командир сотні розміщує чоти на місцевости і дає кожній з них завдання і район оборони. В залежности від обставин, одна або дві чоти розміщуються в першій лінії, а решта — в другій, служачи командирові сотні резервом для нанесення проти-ударів ворогові в тім разі, коли він вдереться в сотенний район оборони. Особливу увагу звертає командир сотні на оборону мертвих просторів перед позицією. Для того частина легких скорострільів може бути висунута наперед. Також для того можуть бути висунені наперед гранатометчики. В кожній з чот скорострільів розміщується так, щоб вони могли мати добрий обстріл; стрілецькі ча-

стини чет розташовується трохи взаді на зворотних ухилах місцевости, заховано, але так, щоб вони могли швидко підтримати свої скоростріли ударом.

Якщо сотня одержала оборонний район на відкритому крилі курія, одна з її чет розташовується на місцевости уступом позаду цим крилом — з метою забезпечення сотні від обхвата або обхода ворогом.

2. Заходи забезпечення. — Для безпосередньої оборони свого розташування сотня висилає в бік ворога стежі, найчастіше лише на — 500-1000 м., бо більш глибокі заходи забезпечення є обов'язком командира курія. Крилова сотня мусить ще вислати стежу в бік.

Протилітакова охорона сотні складається з призначення — противоздушного стеження (2-3 людей) і улаштувані 1-2 скоростріли (з чет другого ряду) для зенітного стріляння.

Протихемічна охорона організується сотенним фаховцем (напр. у рядянів в кожній сотні є так зв. «хемічний інструктор») по вказівкам командира сотні. Утворюється сторожа хемічного стеження, призначається всім відомі знаки хемічної небезпеки і т. ін.

3. Керування і зв'язок. — Командир сотні вибірає собі командну точку в середині оборонного району, звідки він мігби добре бачити місцевість перед фронтом і всі головні точки розташування сотні. — Після того командир сотні улаштовує телефонічний зв'язок з командирами усіх підлеглих йому підрозділів. Допомогові засоби зв'язку — люде, собаки, сигналізація прапорцями. Зв'язок з сусідніми сотнями підтримується через штаб курія або безпосередньо (якщо вистарчає засобів).

Керування сотнею підчас бою полягає у віддачі наказів щодо відкриття вогня скорострілами, розподіл цілей і проти-наступі другого ряду та резерва в тім разі, коли ворог вдереться в розташування сотні.

Командири чет вибирають собі командні точки там, де їм зручніше буде керувати чотами і краще стежити за акцією ворога.

Справа надійного зв'язку і певного керування має взагалі першорядне значіння для успіху оборони. Велика війна дає багато прикладів, коли недбале ставлення до цього питання спричинилося до тяжких наслідків.

Приклад. — В бою під Ведреном 9. квітня 1916. р. 3. і 5. сотні французького 9. стрілецького курія, при розташуванні на позиції мали з командуванням курія лише телефонічний зв'язок. Підчас обстрілу німецькою артилерією, цей зв'язок був перерваний. Сотні через це були цілком відокремлені. Вони також не мали зв'язку між собою. Вони були оточені німецькою піхотою і попали в полон.

4. Фортифікаційне зміцнення району оборони. — Загальні вказівки в цім напрямі дає командир сотні, а праця виконується під доглядом командирів чет. Передусім робиться очищення обстрілу і огляду, — копається рови для піхоти і скорострілів, улаштовується командні точки і всі ці споруження маскується. Після того будується шгучні заго-

роди перед позиціями і копається глибокі затулки для захисту проти вогню тяжких ворожих гармат.

Особливо важливим є організація оборони в глибину, бо лише в цім разі оборонний район може вдержатися уперто.

5. Улаштування заплілля сотні. — Справа полягає в організації постачання муніциї, харчу і санітарної допомоги. Сотенний муніційний склад улаштовується в 1-1 і пів км. взаді головної позиції. Від нього висувається наперед (на віддалі 100-150 м. від розташування чет) чотові муніційні склади, — але лише для тих чет, які займають першу лінію. — Муніція від цих складів постачається підносом людьми.

Харчування сотні переводиться з піхотної кухні, яка постачає їжу і гаряче пиття в призначені часи.

Для санітарної допомоги по чотам розподілюється сотенні санітарі. Сотенний лікар відчиняє місце першої допомоги. Всіх ранених надсилається при першій можливості (найчастіше в ночі) до передовго перев'язуючого місця.

Курінь. — **Плян оборони.** — Підставою для вироблення пляну оборони служить особиста розвідка командира куреня, яку він робить після одержання від командира полку завдання. В розвідці беруть участь командирі сотень, командир курінної артилерії і командирі тих частин, які додані куріню (найчастіше гарматні і технічні частини).

Плян оборони містить в собі: вибір на місцевості передової позиції і позиції головного опору, розподіл частин і окремі завдання її, розташування вогневих засобів куріня (гармат і важких скорострільів) і завдання їм, організація місцевості, організація вогневої оборони і протиударів.

Найбільше значіння має організація вогню. Вона мусить бути обміркованою в той спосіб, щоби курінь мав суцільну вогневу загороду перед своїм фронтом і щоби без обстрілу не залишилися всі ті простори місцевості, які можуть бути найкориснішими підступами для ворога (найчастіше мертві простори). Так само організація вогню мусить давати косу вогневу загороду підступів до позиції.

Сили куріня розподіляються на зеднюючу частину й ударну групу. Склад їх залежить від завдання, головним же чином від ширини оборонного району. При ширині в 700-800 м. найчастіше в зеднюючу групу призначається одна сотня, при більшій ширині — дві. Решта — в ударну групу.

Скорострільна сотня розташовується рядом, в глибині оборонного району в той спосіб, щоби вона мала змогу вести стріляння як перед фронтом позиції, так і в прогалинах між сотнями, як і в середині району, — на той випадок, коли буде треба відбивати ворога, який вдерся в оборонне розташування куріня.

Артилерія, яка мається при куріню, мусить бути розташована в той спосіб, щоби вона мала змогу вражати своїм вогнем всі підступи до позиції і ті райони місцевості, які сприяють рухові танків та панцерни-

ків. Міномети призначається для обстрілу мертвих просторів перед позицією.

Частини ударної групи (другий ряд) розміщується на віддалі — 900-1000 м. від переднього краю оборонної смуги, — з метою мати можливість маневрувати ними в тім напрямі, де ворог вдерся до розташованя куріня.

Невеликий резерв (1-2 чоти) командира куріня розташовується в глибині оборонного району, сховано.

2. Заходи забезпечення. — Розвідка ворога перед оборонною смугою куріня мусить бути організована його командиром. Найчастіше в розвідку надсилається одна чота, якій додається важкі скоростріли і засоби звязку (кінні люде, мотоцикли і т. ін.). Ця чота висовується наперед приблизно на 6-8 км. від передньої лінії оборони і встановлює зіткнення з ворогом.

Для безпосередньої охорони куріня призначається невелика частина (1 чота), яка висовується на півтора до два км. наперед і охороняє розташування куріня на всій ширині оборонної смуги. Якщо курінь працює на відкритім крилі полка, на це крило так само висовується невелика охоронна частина.

Для противоздушної охорони командир куріня призначає 2-3 чоти важких скорострілів. Стеження за діянням у воздуху виконується противоздушною сторожею (2-3 людей).

Відносно протихемічної охорони, командир куріня дає відповідні вказівки командирам сотень.

3. Керування і звязок. — Командна точка командира куріня вибирається в середині району в той спосіб, щоби вона відповідала вимогам доброго стеження і звязку.

Звязок підтримується телефоном, а також й живими засобами (наколесники, кінні й піші люде).

4. Фортифікаційні роботи. — Командир куріня дає вказівки командирам сотень щодо поступу фортифікаційного зміцнення сотенних районів оборони, розподілює між сотнями інженірний матеріал (дріт, прилади мірничі і т. ін.). Також обовязком командира куріня є організувати добре сполучення району оборони із запіллям (шляхи).

5. Праця запілля. — Розпорядженням командира куріня відчиняється курінний муніційний склад, який розташовується сховано, в 1-2 км. від сотенних муніційних складів. Постачання муніції сотням виконується підвозом кіньми (набоєві колісниця).

Для санітарної допомоги раненим і отроеним в куріні відчиняється перевозочне місце, де обслуговується цілий курінь. Він розташовується в 1- 1 і пів км. від передових сотень.

ЗАГАЛЬНИЙ ХІД ОБОРОННОГО БОЮ

1. Ділення частин перед фронтом. — Розвідчі частини, які працюють перед фронтом оборонної смуги, по можливості затримують наступ ворога вогнем, стараючись одночасно зясувати силу й розташування його кольон. Під тисненням ворога вони поступово відходять на лінію бойової охорони.

Якщо тільки ворог значними силами підійде до цієї лінії, відкривають вогонь важкі скоростріли оборони; це стріляння має завданням примусити ворога можливо раніше розгорнутися і показати своє угруповання. Малі відділи ворога допускається без обстрілу аждо лінії бойової охорони, де знищується їх рушничним вогнем з близьких віддалей, або захоплюється в полон.

По мірі посовування ворога вперед до вогневого бою прилучуються легкі скоростріли й рушніці стрільців.

2. Бій на фронті. — Успіх оборони опірається головним чином на акції вогню. Малодіючий вогонь лише сприяє ворогові піднести свій дух і допомагає йому розвідати розташування оборони. Отже оборона мусить починати стріляння на далеких віддалях лише по важливим цілям і лише для того призначеними вогневимим засобами, які після того, **мусять змінити свої позиції.** Справжнє ділення оборони починається тоді, коли ворог наблизиться до оборонного району головними силами на віддаль дійсного вогню.

3. Ділення підчас атаки. — Коли ворог згрупувавши свої сили на останнім відтинку перед районом оборони, піде в наступ, оборонна сторона зустрічає його найміцнішим вогнем всіх своїх засобів, і не тільки з нападеного району, — але й сусідних відтинків. Це є найбільше важливий мент цілого оборонного бою. Стріляння оборони полегшується тим, що наступ в цей мент не може мати підтримання своїх гармат, бо це вже робиться небезпечним для своїх частин. Воєнна історія свідчить, що ділення оборони в цей мент бою часто досягають своєї мети — зламання наступу ворога.

Приклад. — В бою під Верденом 10. квітня 1916. р., коли німці пішли в атаку на позицію 17. французького стрілецького курія і вже майже досягли його першої лінії, криловий скорострільний вогонь з сусіднього відтинку зламав німецький наступ.

4. Бій в середині оборонної смуги. — Якщо ворогові довелося оволодіти якимись точками оборонної смуги і він починає вдиратися в дальше розташування оборони, тоді ті відтинки, які не були атаковані, мусять взяти ворога під перехресний вогонь. Одночасно піхотні частини другого ряду провадять протинаступ на крилі ворога. Ця доба бою уявляє із себе боротьбу окремих огнищ, де обидві сторони вогнем й багнетовими ударами б'ються за володіння кожною точкою місцевости. Тут наступний дух окремих бойців і виявлення ініціативи молодшими начальниками часто грають розв'язуючу ролю.

Приклад. — В бою на «Морт-Ом» (Мертва людина), 10. квітня — 1916. р. німці захопили позицію 12. сотні 94. французького піхотного полка. Після того вони почали вдиратися в середину оборонної смуги. Тоді командир резерву поручник Дусе з невеликим відділом піхоти кинувся в протинаступ. Він атакував німців на крилі, закидуючи їх ручними гранатами. Німці були примушені відступити, втративши 50 полонених. Смуга оборони цілком залишилася в руках французів.

5. Використування успіху. — Якщо ділання оборони мали успіх і наступ ворога був зломаний, оборонні частини першої лінії переслідують ворога вогнем. Переслідування наступом робиться лише з наказу командира куріня, сотнями другої лінії, або резервом. Завданням переслідування є нанесення ворогові можливо тяжких страт і відсунення його за лінію бойової охорони. Загальний перехід у наступ робиться лише з наказом командира полку.

Г. — ВИХІД З БОЮ

Вихід піхотних частин з бою провадиться або під тисненням ворога або без такого тиснення, з наказу вищого начальника.

Під тисненням ворога вихід з бою найчастіше доводиться виконувати в разі неуспішної боротьби з ворогом підчас зустрічної, або оборонної операції.

Нарочний вихід виконується, або з метою ухилитися від удару ворога з вигранням часу для займання в запіллі більш корисного для бою відтинку.

Найбільш тяжким є вихід з бою під **тисненням ворога**. В цім разі найкорисніше зробити вихід вночі. Отже завданням всіх начальників, в разі важкого становища, є протриматися на якимсь відтинку аж до сумерку дня.

Самий вихід мусить бути пляномірним, а для того кожний піхотний начальник мусить призначити: — 1. шляхи або смуги для відходу кожної з підлеглих йому частин, — 2. силу й склад частин, яким доручується прикривати відхід, також як і завдання їм, — 3. вказівки про евакуацію запілля (обози, склепи, місця санітарної допомоги), — 4. вказівки про знищення шляхів, мостів, засобів зв'язку й інші заходи для загорода швидкого наступу ворога.

Відхід робиться поступово: зпершу відходять найбільш потерпілі в бою частини, а частини більш свіжі прикривають відхід. Розташування на місцевості прикриваючих частин мусить бути широким, з перервам, через які проходять ті частини, що осталися позаду. Вразі наступу ворога через перерви, необхідно зустрічати його перехресним вогнем гармат і скорострільів.

Командирі частин відходять при останніх рядах.

Частини, які одержали завдання прикривати відхід, мусять уперто триматися на занятих місцях, відбиваючи ворога вогнем. Особливе зна-

чіння має вогонь важких і легких скорострільів, під захистом якого провадиться відхід стрілецьких частин. Скоростріли повинні вести стрільання до останньої можливості, навіть жертвуючи собою. Відхід скорострільів провадиться за чергою: тоді, як один скорострільний підрозділ провадить стрільання, другий відходить і займає в запіллі нову позицію. З приготовленням його до стрільання починає відхід перший підрозділ.

Нарочний вихід з бою — також бажано починати з сумерком дня. В цім разі відхід виконується під прикриттям лише самих охороняючих частин; наприклад, від куріня в охорону призначається одна сотня, яка в разі тиску ворога стримує його до того часу, поки головні сили куріня не відійдуть на віддаль гарматнього вогню. Після того прикриваюча сотня починає поступово відходити сама.

Якщо ворог не запримітить найшого відходу, то прикриваюча частина відходить уся разом, а в смузі місцевості між нами й ворогом залишаються лише розвідчі частини. Завданням цих частин є весь час підтримувати зіткнення з ворогом і стежити за його діями.

Якщо обставини вимагають виходу з бою в день, відхід починають частини другого ряду (противно, як при відході під натиском ворога). Прикривають відхід ті частини, які ведуть бій в першій лінії.

Так, в куріні, який стояв на позиції, відхід починає ударна група. В другу чергу відходять в кожній з сотень зеднюючої групи чоти других відділів. Чоти передових відділів залишаються на місці, прикриваючи відхід. Скоростріли як важкі (курінної скорострільної сотні), так й легкі (сотенні), залишаються всі на місці, будучи наготові відкрити вогонь, якщо ворог запримітить відхід і перейде у наступ. Важкі скоростріли починають відходити тільки тоді, коли стрілецькі сотні, які перші вийшли з боевої смуги встигли зайняти новий відтинок для оборони. Отже в цей мент між нами й ворогом залишаються лише легкі скоростріли і невеликі піхотні частини, які їх прикривають.

Новий відтинок прикриття вибирається в той спосіб, щоби він міг захищати від гарматнього вогню ворога ті частини піхоти, які продовжують відхід (головні сили).

Треба вживати всіх можливих заходів для того, щоби відхід всіх взагалі частин провадився заховано. Для того треба використовувати захисти місцевості (рух лісами, зморшками місцевості), так само як й вживати відповідних ладів руху. Вживання засобів польового маскування є обовязком кожного піхотного начальника.

Дуже добрим засобом захованости відходу є демонстрація наступу на ворога першої лінії піхоти безпосередно перед початком відходу. — Такий спосіб широко вживала німецька армія підчас світової війни і завжди з добрими наслідками.

Приклад. — В жовтні 1914. р. німецька армія Макензена одержала наказ відійти в Польщі назад на віддаль 140-150 км. Для одурення москалів, німецька піхота по всій лінії зробила короткий наступ, а в ночі утворила відхід. Операція вдалася зразково: москалі відходу не запримітили, а за ніч німці були вже в 15-20 км. від попередньої лінії розташування.

0,81 non

998

(1986)

Л И Т Е Р А Т У Р А :

1. *Colonel Allénaut*: Le combat de l'infanterie. Etude analytique et syntétique d'après les Réglements, illustrée de cas concrets de la Guerre de 1914-1918. Berger-Levrault. Paris 1925.
2. Taktische Erfahrungen aus dem Weltkrieg 1914-1928. Heft: 3: Infanterie. Berlin 1928.
3. *Stolberger*. Kampfschule fuer Infanterie. Teil I.: Gruppe und Zug (1928), Teil II.: Kompagnie (1923). Teil III.: Bataillon und Regiment (1924). Berlin.
4. Manuel de préparation militaire supérieure. Infanterie (mis à jour au 1-er novembre 1924). Paris.
5. *Commandant Bouchacourt*. L'infanterie dans la bataille. — Charles Lavauzelle. Paris 1927.
6. Règlement provisoire de manoeuvre d'infanterie du 1-er février 1920.
7. Ausbildungsvorschrift fuer die Infanterie. 5 Hefte. 1925-1928. Berlin.
8. Infantry Drill Regulation (Provisional). United States Army. Washington 1919.
9. *Capitaine breveté G. Bastein*. L'Organisation du terrain sur le champ de bataille. Charles Lavauzelle. Paris 1925.
10. *Colonel Lemoine*. L'enseignement du combat dans les petites unités d'infanterie. Charles Lavauzelle. Paris 1927.
11. Боевой устав пехоти. РККА. Часть 1. Москва 1929.
12. Елизаров. Пехота. Управление военно-учебных заведений ГУРККА. Издание 2-е. Москва 1930.
13. Климович и Триковский: Тактика пехоты. Издание 2-е. Москва 1930.
14. Стаття в журналі: «Война и Мир» № 17. Майор др. Рендулич: — Наступление пехоты в подвижной войне (критическое сравнение германского, французского и наглийского пехотных уставовъ). Берлинъ 1924.
15. Стаття в журналі: «Табора» ч. 11. — Підполковник Колосовський : «Зброя модерної піхоти». Варшава 1929.

PA 998

Військове знакя

лекч. 8

Піхота